

Tebbet Sûresi üzerine

İstanbul'dan okuyucumuz: “Tebbet Sûresinin iniş sebebini, açıklamasını ve tefsirini yapar mısınız?”

Peygamber Efendimiz (asm) Allah'ın dini kendisine gönderilmeye başladıktan sonra bunu Mekkelilerden üç sene gizledi. Mekke toplumunu küstürmemek, toplum barışını bozmadan tebliği gerçekleştirebilmek, yanlış anlamalara meydan vermemek, Allah'ın kâinata koyduğu kanunlardan olan tedricîlik kanununa uyarak halkı derece derece İslâmiyet'e ısındırmak, bunun için zemin hazırlamak gibi nice hikmetler böyle gerektiriyordu.

Fakat bütün dünyaya hitap eden ve bütün insanlığı kucaklayan bir din sürekli gizli kalamazdı. Elbette ortaya çıkacaktı ve elbette içinde bulunduğu toplumu aydınlatmak için açıktan davet dönemine geçecekti. Nitekim geçti de. “Ey Resûlüm! En yakın akrabalarını uyar”¹ âyeti indi ve açıktan davet dönemi başladı.

Allah'ın açık daveti en yakın akrabalarından başlatmak istemesinde hiç şüphesiz yüksek rahmet ve şefkat tecellisi vardır. Akrabaların diğer insanlara nispetle öncelik hakları vardır çünkü; bundan dolayı elimizde bulunan Cennet gibi ebedî bir nimete ulaşma yolunu önce akrabalarla paylaşmak, Cehennem gibi bir azap ülkesinden önce akrabaları uyarmak, puta tapan bir toplumda Allah'a iman gibi bir aydınlık yoluna önce akrabaları çağırarak akrabaların “yakınlık” hakkıdır. İşe en yakından başlamak eşyanın tabiatı gereğidir. Akrabaları yanlış yollardan kurtarmak “yakınlık” hakkının yükümlülüklerindedir. Diğer yandan akrabalarla sırt sırta verilirse tebliğ daha güçlü başlayacak; bu güç birliği içinde diğer insanlara ulaşma konusundaki engeller daha rahat aşılabilecektir.

Fakat öte yandan, toplumun gelenek ve inançlarıyla bütünleşmiş akrabaları birden içinde buldukları batıl inançlardan sıyrıp arındırmanın zorluğu da ortadaydı. Bu âyetin verdiği yükümlülüğün ağırlığını Sevgili Peygamberimiz (asm), mübarek omuzlarında hissetmeye başlayınca, bir süre bunun nasıl yapılması gerektiği konusunda düşüncelere daldı. Bu süre içinde evinden çıkmadı. Bu sırada bir gün Hazret-i Ali'yi yanına çağırarak:

“Ya Ali! Allah'ın yakın akrabalarımı uyarmamı emretmesi bana çok güçlük verdi. Ben iyi biliyorum ki, ben onlara bu dini anlatmaya kalkarsam onlar beni hoşlanmadığım şeylerle ithama kalkacaklardır” buyurdu.

Açıktan dâveti nasıl bir yol ve usûl ile başlatacağı konusunda derinden derine düşündüğü günlerin birinde ziyaretine gelen başta Hazret-i Safiye olmak üzere halalarına da, Peygamber Efendimiz (asm) durumu açtı:

“Allah bana yakın akrabalarımı uyarmamı emretti. Abdulmuttalip oğullarını toplayıp onları Allah’a imana dâvet etmek istiyorum” dedi. Halaları da:

“Davet et. Fakat Ebu Leheb’den sakın. Ebû Leheb senin davetine uymaz” dediler.

Fakat Allah yakın akrabalardan hiçbir kişiyi istisna etmiyordu şüphesiz. Emir bütün yakın akrabaların hiç birisini dışarıda bırakmayacak şekilde davet edilmesi yönündeydi.

Peygamber Efendimiz (asm) de Hazret-i Ali’ye (ra):

“Bir kişilik et yemeği yap. Bir kap da süt doldur. Sonra bana Abdulmuttalip oğullarını topla. Onlara emrolduğum şeyi açıklayacağım” buyurdu.

Hazret-i Ali (ra) bir kişilik et yemeği hazırladı, bir kadehe süt doldurdu ve Abdulmuttalip oğullarını dâvet etti.

O günün sabahında Peygamber Efendimiz’in (asm) öz amcası Ebu Leheb de dâhil Abdulmuttalip oğullarının tamamı Ebu Talib’in evinde toplandılar.

Peygamber Efendimiz (asm) kaptaki bir kişilik eti parçaladı ve ziyafette bulunanlara “Bismillah” diyerek ikram etti.

Dâvette bulunanların hepsi o bir parça etten doyasıya yediler. Sonra baktılar ki, et yine hiç azalmadan duruyordu. Hayrette kaldılar. Kaptaki sütü sırasıyla kana kana içmeye başladılar. Fakat süt de hiç azalmıyordu. Şaşkınlıkları iyice arttı.

Yemek yendikten sonra Peygamber Efendimiz (asm) tam söze başlamak üzereydi ki, öz amca Ebu Leheb:

“Şimdiye kadar böyle bir sihir görmedik. Arkadaşınız sizi büyük bir büyü ile büyüledi” dedi.

Sonra da patavatsızca konuşmalarını sürdürdü. Yeğeni olan Peygamber Efendimiz’i (asm) küçümsemeye, ileri geri konuşarak ona hakaretler yağdırmaya başladı. Derken Peygamber Efendimiz (asm) o gün konuşmaya fırsat bulamadan Abdulmuttalip oğulları dağıldılar.

“Ey Resûlüm! En yakın akrabalarını uyar”2 âyeti indikten sonra Peygamber

Efendimiz (asm) dinlemeseler de, anlamasalar da, hiç durmadan yakın akrabalarını uyardıya devam etti. Bunun için ziyafet üstüne ziyafet tertip etti.

Ziyafetin birinde yemek yendikten sonra Peygamber Efendimiz (asm) ayağa kalktı ve özetle şöyle konuştu:

“Hamd yalnız Allah’a mahsustur. Allah’tan başka ilah yoktur. O birdir. Eşi ve ortağı yoktur. Ey akrabalarım, her halde otlak aramaya gönderilen bir kimse, gelip ailesine yalan söylemez. Vallahi ben bütün insanlara yalan söylemiş olsam, size karşı yine yalan söylemem. Bütün insanları kandırmış olsam, sizi yine aldatmam. Sizi O’ndan başka ilah olmayan Allah’a imana dâvet ediyorum. Ben de O’nun size ve bütün insanlığa gönderdiği peygamberiyim.”

Peygamber Efendimiz’in (asm) bu konuşmasından sonra amcası Ebû Talip konuştu:

“Yeğen, sana severek ve candan yardım edeceğiz. Bu toplananlar senin atanın oğullarıdır. Ben de onlardan biriyim. Emrolunduğun şeye devam et. Ben kendi adıma; nefsimi atamın dinini bırakmak hususunda bana itaat eder bulmuyorum. Artık ben onun öldüğü dinde öleceğim. Fakat vallahi seni korumaktan da bir an geri durmayacağım.”

Diğer amcaları da bu sözleri doğrular mahiyette konuştular. Fakat amcalardan bir tanesi vardı ki, yüzü renkten renge giriyor, yeğenini bir kaşık suda boğmak istercesine öfke soluyordu. Ebu Leheb’di o. Vahşice bağırdı:

“Ey Abdulmuttalip oğulları! Bu bir kötülüktür. Başkaları onu bu işten vazgeçirmeden evvel, siz onu bundan vazgeçirin. Eğer siz bu gün ona itaat edecek olursanız, zillet ve hakarete uğrarsınız. Onu korumaya kalkarsanız öldürölürsünüz.”

Peygamber Efendimizin (asm) halası Safiye (ra) Ebû Leheb’e:

“Ey kardeşim! Kardeşinin oğlunu ve onun dinini yardımsız bırakman sana yaraşır mı? Git sor; bu gün yaşayan âlimler Abdulmuttalib’in soyundan bir peygamberin geleceğini bildiriyorlar. İşte o peygamber budur” dedi.

Ebu Leheb daha da hırçınlaştı:

“Bu boşuna bir umuttur! Zaten kadınların sözleri erkeklere köstek olmaktan öteye geçmez. Kureyş ayaklanırsa, bizim ne kuvvetimiz var? Bizi lokma gibi yutarlar” diye bağırdı.

Ebu Talip kardeşi Ebu Leheb’e çıkıştı:

“Ey korkak! Biz sağ kaldıkça ona yardım edeceğiz ve onu koruyacağız.”

Ebu Talip, Peygamber Efendimiz’e (asm) de dönerek:

“Yeğen! Dâvet zamanını bildir. Silâhlanıp seninle birlikte çıkarız!” dedi.

O ana kadar konuşulanları dinleyen Peygamber Efendimiz (asm):

“Ey Abdulmuttalip oğulları! Ben sizi dile kolay gelen, mizanda ağır basan iki kelimeye dâvet ediyorum. O da: ‘Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne muhammeden abduhu ve resulüh’ demeniz ve buna gönülden inanmanızdır. Şimdi söyleyin: Hanginiz benim dâvetime icabet eder de, hem iman eder, hem bana yardımcı olur?”³buyurdu.

Kimseden ses çıkmadı. Başlar öne eğildi. Sadece o sırada 12 yaşlarında bulunan Hazret-i Ali (ra) atıldı:

“Her ne kadar yaşça küçüksem de, ben sana yardımcı olurum” dedi.

Fakat bu ses, o gün desteksiz kaldı. Peygamber Efendimiz’in (asm) o günkü dâvetine başka cevap veren olmadı. Ebu Leheb homurdanarak ayrıldı. Diğerleri sessizce dağıldılar.

Artık o günden sonra Ebu Leheb daha da kinlendi, daha da hırçınlaştı, daha da çılgınlaştı, daha da vahşileşti. Kardeşi oğlu olan Kâinat Efendisine (asm) hep hakaret eder oldu. Nerede Onu tebliğ yaparken görse, peşi sıra geldi, ağzına geleni söyledi.

“Ey Resûlüm! En yakın akrabalarını uyar”⁴ âyetinin hükmü gereği Peygamber Efendimiz’in (asm) yakın akrabalara ziyafet üstüne ziyafet tertipleyerek onları imana davet ettiğini dün yazmıştık. Bu ilk çağrıya karşılık yakın akrabalardan bir tek Hazret-i Ali’nin (ra) Peygamber Efendimiz’e (asm) açıkça iman ettiğini ve ona yardımcı olacağını açıkladığını, onun dışında şimdilik iman ettiğini açıklayabilen çıkmadığını da dünkü yazımızda beyan etmiştik. Fakat yakın akrabalardan Peygamber Efendimiz’e (asm) düşman da çıkmamıştı. Ebu Leheb’den başka.

Ebu Leheb ise, yakın akrabaların İslâmiyet’e davet edildiği bu dönemde sevgili yeğeni Peygamber Efendimiz’e (asm) düşman olup çıkmıştı.

Cenab-ı Allah, bu defa “Emrolunduğun şeyi, onları çatlatırcasına bildir!”⁵ âyetini gönderdi. Bu âyet, İslâmiyet’in artık bütün insanlığın önüne—tâbir câizse—görücüye çıktığının bildirgesiydi. Bu âyetle İslâmiyet çağrısını evrenselleştirmişti. Çağrısına herkesi muhatap kabul etmişti.

Bu âyet indikten sonra Peygamber Efendimiz (asm) artık yerinde duramaz oldu. Derhal harekete geçti ve Safa tepesine çıktı. Mekkelilere seslendi:

“Ey Kureyş topluluğu! Burada toplanınız! Size önemli bir haberim var!”

Bu çağrı sesi Mekkelileri şaşkına çevirdi. Seslenen, ‘Muhammedü’l-Emîn’ dedikleri zattı. Güvenilen bir ses. Hiç gecikmeden Mekkeliler Safa tepesi eteklerinde toplandılar. Peygamber Efendimiz (asm) derhal söze girdi:

“Ey Kureyş topluluğu! Benimle sizin benzeriniz, düşmanı görünce koşarak ailesine haber veren adamla ailesinin benzeri gibidir. Ben size, bu dağın arkasında düşman askeri var, sabaha kadar üzerinize hücum edecekler desem, bana inanır mısınız?”

Mekkeliler hep bir ağızdan:

“Evet! Senin doğruluğunu tasdik ederiz. Senden doğru sözden başka bir şey işitmedik” diye seslendiler.

Sevgili Resûl (asm) sözlerine devam etti:

“Ey Galip oğulları! Ey Lüey oğulları! Ey Kilab oğulları! Ey Kusay oğulları! Ben size önünüzdeki Cehennem gibi bir büyük azabın habercisiyim. Sizi ‘Lâ ilâhe illallah Muhammede’r-Resûlullah’ demeye davet ediyorum. Eğer dediğimi kabul ederseniz, Cennete gideceğinizi taahhüt eder, buna kefil olurum. Aksi takdirde siz Lâ ilâhe illallah demedikçe size ne dünyada, ne ahirette bir yarar sağlayamam.”6

Ebu Leheb de orada, Mekkelilerin içindeydi. Peygamber Efendimiz’in (asm) bu genel çağrısı karşısında Ebu Leheb çılgına döndü. Peygamber Efendimiz (asm) “Ey Galip oğulları!” diye seslenince, Ebu Leheb “İşte Galip oğulları geldi; yanında ne var?” diye bağırdı. Peygamber Efendimiz (asm) “Ey Lüey oğulları!” diye seslenince, Ebu Leheb “İşte Lüey oğulları geldi; yanında ne var?” diye alay etti. Peygamber Efendimiz (asm) “Ey Kilab oğulları!” diye seslenince, Ebu Leheb “İşte Kilab oğulları geldi; yanında ne var?” diye alayını sürdürdü. Peygamber Efendimiz (asm) “Ey Kusay oğulları!” diye seslenince, Ebu Leheb “İşte Kusay oğulları geldi; yanında ne var?” diye bağırdı. Peygamber Efendimiz’in (asm) davetini açıklamasının ardından alayla yetinmedi; yerden bir taş aldı ve sevgili yeğenine doğru fırlattı. Fırlatırken de hiç durmadan:

“Tebben lek! (Elleri kuruyasıca!) Bizi bunun için mi çağırdın?” diye bedduâ ederek bağırdı.

Peygamber Efendimiz (asm) amcası Ebu Leheb’e tek söz söylemedi. Mekkelilerden o

gün başka bir aykırı ses de çıkmadı. Ebu Leheb'in bu taşlamasının ardından Mekkeliler fısıltı halinde konuşarak ayrıldılar.

Cenâb-ı Allah, "Emrolunduğun şeyi, onları çatlatırcasına bildir!"7 âyetiyle Peygamber Efendimiz'i (asm) bütün insanlığa dinini tebliğ etmekle memur kılınca, Peygamber Efendimiz (asm) hiçbir engel tanımayarak çevresindeki bütün insanlara ulaşmak için yoğun çaba içine girdi. Fakat ne hazindir ki, onun başlangıçtaki zor günlerde tek ayak bağı amcası Ebu Leheb ile karısı Ümmü Cemil oldu.

Peygamber amcası Ebu Leheb işini gücünü bıraktı, Peygamber Efendimiz'i (asm) takip etmeye, halkı onu dinlemekten vazgeçirmeye başladı.

Allah Resûlü (asm) Ukaz panayırına gitti, halkı Allah'ın birliğine iman etmeye ve kendisinin Allah elçisi olduğunu tasdik etmeye çağırdı.

Peşi sıra gelen Ebu Leheb:

"Ey ahali! Bu yeğenimdir. Yalan söylüyor. Ondan uzak durun!" diye bağırdı, durdu.

Her gördüğü Kureyş'e:

"Muhammed bize görmediğimiz bazı şeyler vaad ediyor. Bunların öldükten sonra olacağını zannediyor. O benim yeğenimdir; hani benim elime ne koydu?" diyerek iki elini açıp üfledi ve "Tebben leküma!" (Ona inanırsanız elleriniz kurusun!) diye diye dolaştı.

Bir gün Peygamber Efendimiz'e (asm) yüzsüzce yaklaşıp:

"Ben İslâma gelirsem bana ne var?" diye sordu.

Efendimiz (asm):

"İslâma gelene ne varsa sana da o var!" buyurdu.

Ebu Leheb:

"Ben onlardan daha üstün olmayacak mıyım?" dedi.

Efendimiz (asm):

"Ne ile üstün olacaksın?" buyurdu.

Ebu Leheb bu defa patavatsızca:

“Tebben li hâza’d-dîni’llezî yestevî ene ve ğayrî” (Benimle başkasının eşit olacağı bu dine yuh olsun!) dedi.

Tarık-ı Muharibi (ra) anlatıyor: Bir gün Resûlullah Efendimiz’i (asm) Zülmecaz çarşısında gördüm. Halka: “Ya eyyühennas; lâ ilahe illallah!” (Ey insanlar! Lâ ilâhe illallah deyin; kurtulursunuz!) diye sesleniyordu. Arkasında da bir adam ona taş atıyordu. Ökçelerini kanatmıştı. Halka, “O benim yeğenimdir. Onu dinlemeyin” diyordu. “Bunlar kimler?” dedim. “Muhammed ve amcası” dediler.⁸

İbn-i Abbas (ra) der ki: Peygamberimiz (asm) ile görüşmek isteyen birisi olduğunda Ebu Leheb, “O sihir yapıyor” der, görüştürmezdi. Halkı ondan soğuturdu. Görüşmeye gelen görüşmeden giderdi. Çünkü Ebû Leheb kavim içinde sözü dinlenen birisiydi. Hazret-i Peygamber’in babası gibi olduğundan halk bu konuda ona inanırdı.

Ebu Leheb, peygamber düşmanlığını karısı Ümmü Cemil ile birlikte yapardı. Ümmü Cemil Peygamber Efendimiz’in (asm) geçip geldiği yol üstüne sürekli sert dikenli çalılar dökerdi.

Bütün bu bitip tükenmeyen düşmanlıklar Allah’ın gayretine dokunmuştu. Akrabalarına saygıda kusur etmeyen ve akrabalık bağlarını eşsiz bir merhametle gözeten Allah Resûlünün (asm), öz amcası tarafından defalarca incitilen nazik kalbi Arş-ı Âlâ’yı titretmişti. Bu sebeple Cebrail Aleyhisselâm bir gelişinde Ebu Leheb’e ve karısına kâinat ötesinden tokat gibi, gazap dolu, yaptıklarının cezasını özetleyen bir mesaj getirdi: Tebbet Sûresi.

Tebbet Sûresi, Allah’ın âyetlerini haksız yere yalanlayan, kendisi kulak tıkadığı gibi başkalarını da kulak tıkamaya, dinlememeye ve inkâr etmeye yönlendiren, küstahlıkta, cerbezede, inkârda, azgınlıkta, hakarete, kulak tıkamakta ölçü tanımayan herkese Allah’ın adaletini, galibiyetini, kahrını, cezasını, izzetini, celâlini hatırlatan, ibret vesikası celâlli bir sûresidir. Bu sûre, bir bedduâ sûresi değil; inançsızlıkta küstahlığın bedelini bildiren bir adalet sûresidir. Bu sûredeki âyetler kızgınlıkla söylenmiş bir azarlamadan ibaret değil; ucu Cehenneme uzanan hâkimiyet, izzet ve celâl hakikatinin gerçek bir ifadesidir.

Bu sûre meâlen şöyledir:

“Elleri kurusun Ebû Leheb’in. Zaten kurudu, mahvoldu. Ne malı fayda verdi ona, ne kazandığı. O bir alevli ateşe girecek. Karısı da odun hamalı olarak oraya girecek. Boynunda bükülmüş bir zincir bulunduğu halde.”⁹

Dipnotlar:

- 1- Őuara Sûresi: 214
- 2- Őuarâ Sûresi: 214
- 3- Halebî, İnsanu'l-Uyun, 1/285
- 4- Őuara Sûresi: 214
- 5- El-Hicr Sûresi: 94
- 6- İbn-i Sa'd, Tabakat, 1/200
- 7- El-Hicr Sûresi: 94
- 8- Elmalılı Tefsiri, 9/6255
- 9- Tebbet Sûresi: 1-5